

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАГРОЗ У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ (ТЕРИТОРІАЛЬНИМ) РОЗВИТКОМ В УКРАЇНІ

©2025 ЯРОШЕНКО І. В., СЕМИГУЛІНА І. Б.

УДК 332.1,351,352,353

JEL Classification: R10; R11; R12; R13; R50; R58; H70

Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б.

Теоретико-практичні аспекти класифікації загроз у контексті управління регіональним (територіальним) розвитком в Україні

У процесі становлення та розвитку кожне суспільство проходить шлях подолання викликів і загроз, які мають як об'єктивний характер – зокрема під впливом природних чинників, – так і суб'єктивний характер – зокрема техногенних факторів, військових дій, спричинених діяльністю людини. За таких обставин забезпечення безпечного існування і функціонування суспільства та населення всередині нього стає найважливішим завданням для будь-якої країни. У мирний час головними як національними, так і особистими пріоритетами розвитку виступають достаток, якість життя, спокій і комфорт життєдіяльності, тоді як вірогідність втрати безпечних умов існування набуває другорядного значення. Натомість під впливом дії різного роду загроз і небезпек, зокрема, наслідків стихій, катастроф, соціальних конфліктів, актів тероризму, військових дій тощо, питання безпеки виходить на перший план і стає першочерговим як для суспільства в цілому, так і для кожної людини окремо. З метою пошуку шляхів подолання наслідків агресії, формування стратегічних пріоритетів, ефективних заходів, пошуку дієвих інструментів для відновлення і відбудови України та усіх її регіонів виникає необхідність проведення системного аналізу структури наявних загроз, зокрема, спричинених війною, їх узагальнення і класифікація за критеріями. Класифікація дозволяє визначити пріоритети, зрозуміти механізми виникнення загроз та ефективно застосовувати відповідні заходи безпеки, що є ключовим для захисту від різних видів небезпек. Доцільність формування класифікації загроз за певними видами обґрунтована необхідністю спостереження за процесами виникнення й розвитку протиріч, зокрема, у державі і суспільстві, на різних її територіях, між окремими особистостями, для подальшого ефективного управління цими процесами та швидкого впливу на них за рахунок прийняття відповідних управлінських рішень. У статті проаналізовані й узагальнені теоретичні, практичні та законодавчі аспекти до класифікації загроз у контексті управління регіональним (територіальним) розвитком в Україні; систематизовані структури наявних загроз, зокрема, спричинених війною; узагальнені та класифіковані загрози за певними ознаками тощо.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, регіони, території, зовнішні і внутрішні загрози, класифікація загроз, безпековий простір, регіональний розвиток, подолання наслідків військової агресії, повоєнний період.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-3-115-125>

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 36.

Ярошенко Ігор Васильович – кандидат економічних наук, завідувач відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: iyaroshenko@i.uaORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7107-5550>

Семигуліна Ірина Борисівна – кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: isemigulina@i.uaORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9523-3322>

UDC 332.1,351,352,353

JEL Classification: R10; R11; R12; R13; R50; R58; H70

Yaroshenko I. V., Semygulina I. B. Theoretical and Practical Aspects of Threat Classification in the Context of Regional (Territorial) Development Management in Ukraine

During the process of formation and development, every society undergoes a pathway of overcoming challenges and threats, which may be both objective – particularly due to natural factors – and subjective – including technological factors, military actions, and human-induced activities. Under such circumstances, ensuring the safe existence and functioning of society and its population becomes the most important task for any country. In peacetime, the main priorities for both national and personal development are prosperity, quality of life, peace, and comfort, while the likelihood of losing safe living conditions becomes of secondary importance. Conversely, under the influence of various threats and hazards, including the consequences of natural disasters, catastrophes, social conflicts, acts of terrorism, military actions, and so on, the issue of security becomes paramount and a top priority both for society as a whole and for each individual. To find ways to overcome the consequences of aggression, to establish strategic priorities and effective measures, and to identify practical tools for the recovery and reconstruction of Ukraine and all its regions, it is necessary to conduct a systematic analysis of the structure of existing threats, particularly those caused by war, to summarize them, and to classify them according to specific criteria. Such classification allows for determining priorities, understanding the mechanisms of threat emergence, and effectively implementing the relevant security measures, which is essential for protection against various types of hazards. The rationale for developing a classification of threats by specific types is based on the need to observe the processes of emergence and development of contradictions, particularly within the State and society, across different territories, and among individuals, in order to effectively manage these processes and quickly influence

them through appropriate managerial decisions. The article analyzes and summarizes theoretical, practical, and legislative aspects of threat classification in the context of regional (territorial) development management in Ukraine; it systematizes the structures of existing threats, including those caused by the war; and generalizes and classifies threats according to certain characteristics, among others.

Keywords: socioeconomic development, regions, territories, external and internal threats, threat classification, security space, regional development, overcoming the consequences of military aggression, post-war period.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 36.

Yaroshenko Ihor V. – Candidate of Sciences (Economics), Head of Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: iyaroshenko@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7107-5550>

Semygulina Iryna B. – Candidate of Sciences (Economics), Research Associate of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: isemigulina@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9523-3322>

Вступ. У процесі свого становлення та розвитку кожне суспільство проходить шлях через подолання різних викликів і загроз, що носять як об'єктивний характер, зокрема під впливом природних чинників, так і суб'єктивний характер, зокрема техногенних факторів, військових дій, зумовлений діяльністю людини. За таких обставин забезпечення безпечного існування і функціонування суспільства та населення всередині нього стає найважливішим завданням для будь-якої країни.

У мирний час головними як національними, так і особистими пріоритетами розвитку виступають достаток, якість життя, спокій і комфорт життєдіяльності, тоді як вірогідність втрати безпечних умов існування набуває другорядного значення. Натомість під впливом дії різного роду загроз і небезпек, зокрема, наслідків стихій, природних катастроф, соціальних конфліктів, актів тероризму, військових дій тощо, питання безпеки виходить на перший план і стає першочерговим як для суспільства в цілому, так і для кожної людини окремо.

Дослідженню питань безпеки функціонування країни та її регіонів приділено достатньо уваги у вітчизняній науці. Проблеми виникнення різних видів загроз, пошук шляхів їх подолання та усунення причин небезпек представлені в працях вітчизняних науковців: І. Бінька, З. Варналія, О. Власюка, В. Геця, М. Єрмошенка, В. Мунтіяна, Г. Пастернак-Таранушенка, В. Шлемка тощо. Питання щодо забезпечення регіональної безпеки розглядалися у роботах І. Бабця, Д. Буркальцевої, Я. Жаліло, І. Заблудської, В. Ткач та інших. Дослідженням сутності понять та взаємозв'язків між різними видами загроз займалися О. Бандурка, О. Барановський, А. Донець, Н. Нижник та ін.

Зважаючи на широке коло напрацювань, слід зазначити, що низка проблем потребує подальшого дослідження, тому що має комплексний характер. Зокрема, залишаються недостатньо систематизованими взаємозв'язки між різними видами загроз, їх динаміка у часовому вимірі, а також пріоритетність впливу на соціально-економічний розвиток України та її територій, зокрема прикордонних, в умовах тривалої військової агресії.

Метою статті є розробка теоретико-практичних аспектів класифікації загроз в контексті управління регіональним (територіальним) розвитком в Україні на основі

проведення системного аналізу структури наявних загроз, зокрема, спричинених війною, їх узагальнення за певними критеріями.

Завдання статті: аналіз і узагальнення теоретичних, практичних і законодавчих аспектів до класифікації загроз у контексті управління регіональним (територіальним) розвитком в Україні; систематизація структури наявних загроз, зокрема, спричинених війною; узагальнення та класифікація загроз за певними ознаками тощо.

Основні результати. З початком повномасштабної війни РФ проти України питання безпеки існування, функціонування і життєдіяльності набуло критичного значення для кожного українця. Наслідками війни на сьогодні вже є людські жертви, тимчасова окупація територій, втрата та руйнація домівок, масштабна зовнішня і внутрішня міграція населення, пошкодження усіх видів інфраструктури, суттєве скорочення економічного потенціалу, виклики для продовольчої безпеки, порушення логістичних зв'язків, втрата людського капіталу, значні техногенні і екологічні проблеми, інші деструктивні наслідки, що суттєво вплинули на соціально-економічну стабільність країни та її територій, особливо прикордоння з РФ.

З метою пошуку шляхів подолання тяжких наслідків агресії, формування стратегічних пріоритетів, ефективних заходів, пошуку дієвих інструментів для відновлення і відбудови України та усіх її регіонів виникає необхідність проведення системного аналізу структури наявних загроз, зокрема, спричинених війною, їх узагальнення і класифікація за певними критеріями тощо.

Соціально-економічний розвиток країни та її регіонів являє собою комплексне питання, коли суспільство діє як єдина система, функціонал якої ґрунтується на взаємодії цілого ряду підсистем, зокрема, політичної, військової, інституційної, інфраструктурної, економічної, соціальної, екологічної, культурної тощо.

Протягом часу у кожній із таких підсистем можуть виникати і розвиватися різного роду суперечності навколо основних питань і напрямів функціонування, що викликані різного роду зовнішніми і внутрішніми факторами, і які, у разі загострення, стають середовищем для виникнення джерел небезпек і загроз, як для окремої сфери взаємовідносин, що впливають на безпеку окремої людини, так

і безпеку усієї системи життєвих інтересів суспільства та країни в цілому.

Актуальність проведення всебічного аналізу й оцінки станів, відслідковування процесів виникнення та розвитку різного роду суперечностей і проблем, формування напрямів ефективного управління по попередженню, ліквідації, запобіганню цих процесів та можливостей впливати на них визначають потребу у проведенні класифікації наявної системи загроз за актуальними видами, враховуючи широкий спектр і розгалуженість, з подальшою їх сутнісною характеристикою, що ґрунтуються на певних закономірностях та піддаються системному й проблемному аналізу [1].

Класифікацію загроз у вигляді конкретних її видів можна розглядати як пазли однієї цілісної системи, де кожний окремих пазл має особливе значення для забезпечення власної безпеки, натомість їх взаємодія і доповнення один одного формують загальну безпеку усієї системи. Отже, таким чином формується багатофункціональна система на основі взаємоузгодження й взаємопов'язаності елементів, які її підтримують, посилюють, дозволяють виявляти та ліквідовувати слабкі місця.

Класифікація дозволяє визначити пріоритети, зрозуміти механізми виникнення загроз та ефективно застосувати відповідні заходи безпеки, що є ключовим для захисту від різних видів небезпек. Доцільність формування класифікації загроз за певними видами обґрунтована необхідністю спостереження за процесами виникнення й розвитку протиріч, зокрема, у державі і суспільстві, на різних її територіях, між окремими особистостями, для подальшого ефективного управління цими процесами та швидкого впливу на них за рахунок прийняття відповідних управлінських рішень.

Досягнення умов безпечного існування й функціонування є одним із найважливіших питань на усіх рівнях суспільного життя.

Глобальний рівень представлений думкою країн світу на майданчику Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН). Важливість урахування в дослідженні питань, пов'язаних із визначенням проблем і небезпек світового рівня, полягає у особливості ухвалення Генеральною Асамблеєю ООН (далі – ГА ООН) рішень стосовно намагань збереження міжнародного миру та безпеки, які досягаються шляхом консенсусу й відповідають прагненням переважної більшості держав-членів, зокрема і щодо загроз, які існують у сучасному світі загалом та системі міжнародної безпеки зокрема.

За результатами проведеного документального аналізу [2], наявні в текстах резолюцій ГА ООН загрози запропоновано виділяти за такими критеріями, як: реалістичність (реальні і потенційні загрози) та потужність впливу (загрози виживання; загрози міжнародному миру та безпеці; загрози досягненню цілей сталого розвитку; загрози здоров'ю людей та навколишньому середовищу тощо).

Зі змісту документів виокремлений перелік основних загроз міжнародному миру та безпеці, згадка про які залишається постійною протягом тривалого періоду часу, такими є [2]:

- засоби масового ураження, питання пов'язані із їх застосуванням або погрозами застосуванням, розповсюдженням ядерної зброї, набуттям такої

зброї терористами або недержавними учасниками, розповсюдженням балістичних ракет, здатних забезпечити доставку цієї зброї, застосуванням або погрозами застосування хімічної зброї;

- наявні і потенційні загрози у сфері інформаційної безпеки;
- загрози, які створюють саморобні вибухові пристрої;
- незаконна брокерська діяльність;
- незаконний обіг та збір стрілецької і легкої зброї;
- загрози, пов'язані з регіональною безпекою.

Особливу увагу слід звернути на той фактор, що серед представлених в переліку загроз, за частотою згадувань у документах регіональні загрози посідають друге місце (2014 р. – 7 разів, 2015 р. – 4, 2016 р. – 4, 2017 р. – 6, 2018 р. – 7, 2019 р. – 6, 2020 р. – 4, 2021 р. – 7) після засобів масового ураження (2014 р. – 11 разів, 2015 р. – 15, 2016 р. – 9, 2017 р. – 11, 2018 р. – 13, 2019 р. – 11, 2020 р. – 11, 2021 р. – 10). Під загрозами регіональній безпеці розглядаються загрози регіональних конфліктів, нестабільність, можливості виникнення регіональних суперечок, збройної агресії тощо, що можуть бути причинами нестабільності і загрожувати міжнародному миру та безпеці.

У ряді резолюцій, присвячених контролю над звичайними озброєннями на регіональному та субрегіональному рівнях, зазначається, що більшість загроз миру і безпеці в сучасному світі виникає у відносинах між державами в межах одного регіону або субрегіону [3–8]. Продовження різного роду регіональних і субрегіональних суперечок, а також відсутність ефективного механізму щодо їх вирішення мирним шляхом може посилити гонку озброєнь і створити загрозу підтримці міжнародного миру та безпеці [9–12].

В останні роки до загроз міжнародному миру та безпеці, зокрема регіонального і субрегіонального рівнів [13], додалися пандемія коронавірусної хвороби, що створює ризики для здоров'я, безпеки та добробуту людей на різних територіях у світі [15], а також загроза регіональній безпеці та стабільності від агресивних дій РФ в Криму, зокрема щодо незаконного захоплення та встановлення контролю над колишніми місцями зберігання ядерної зброї, будівництва військово-морських суден на захоплених верфях, нарощування військової присутності в регіоні тощо [14].

Результати аналізу підтверджують актуальність урахування критерію оцінки рівня військової загрози як для глобального і національного рівнів, так і в регіональних умовах, а також вказують на пріоритетність його вибору в процесі формування класифікації загроз у подальших дослідженнях.

Пріоритети національного рівня визначаються діючими положеннями законодавчих і нормативно-правових документів в Україні.

Небезпеки та загрози, з якими стикається наша країна, її регіони, власне населення в процесі функціонування й життєдіяльності усіх суспільно-політичних, соціально-економічних, інших сфер в умовах довготривалої війни РФ проти України, актуалізували значення і важливість реалізації державної політики щодо національної безпеки та оборони.

Національна безпека наразі посідає першочергове місце в системі загальної безпеки України, реалізація якої направлена на захист державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів від реальних і потенційних загроз [16].

Основні загрози національній безпеці України включають військову агресію рф, тероризм, кібератаки, корупцію, неефективність влади, порушення критичної інфраструктури, економічну нестабільність, екологічні ризики, соціальні виклики, дезінформацію та дестабілізацію суспільства тощо. Ці загрози охоплюють військову, територіальну (зокрема території прикордоння), інформаційну, фінансову, екологічну та інші сфери.

Головним стратегічним пріоритетом національної безпеки України щодо кожного українця виступає захист від загроз та гарантування безпечних умов життєдіяльності, бо людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність, безпека є найвищими соціальними цінностями в Україні [17].

Сьогоднішні тенденції до розуміння поняття безпеки в умовах наявних загроз в сучасній Україні характеризують різноманітність, багатогранність і нерозривність особливостей, що їх представляють, а також поєднання в єдине ціле взаємозалежних умов для досягнення безпечових станів людини, суспільства та країни у внутрішньому і зовнішньому середовищі.

Закон України «Про національну безпеку України» [16] й пов'язані із ним стратегічні документи найбільш детально розкривають питання наявних в країні та її регіонах проблем і загроз сьогодення, які охоплюють усі сфери суспільного життя кожного українця, зокрема воєнну, зовнішньополітичну, державну, економічну, інформаційну, екологічну, інфраструктурну й інші.

Проведений системний, синтаксичний аналіз положень Стратегій [18–32] дозволяє узагальнити представлені в документах загрози за 22 видами, що охоплюють практично усі сфери життєдіяльності українського суспільства. Кількісний аналіз і характеристика загроз по кожному окремому документу підтверджує фактичний взаємозв'язок різних видів загроз між собою.

Переважає кількість згадуваних видів загроз дозволяє виділити пріоритетні для майбутньої класифікації види загроз, що є найбільш значущими та вагомими, як для сучасних умов перебування країни в стані довготривалої війни, так і в подальшому періоді відбудови, бо їх актуальність не буде зменшена.

Найбільш вагомими за кількістю згадувань наразі є: військові (15 разів), економічні (8), соціальні, екологічні, управлінські (7), інфраструктурні (6) види загроз. Інші види, зважаючи на їх сутність, специфічність і можливість встановлення міжвидових взаємозв'язків, в подальшому можна частково віднести до підвидів (табл. 1).

Розвідка України, як частина загальної системи безпеки нашої країни, класифікує загрози національній безпеці на зовнішні та внутрішні, включаючи збройну агресію, гібридну війну, кібератаки, шпигунство, тероризм, втручання у внутрішні справи, а також загрози для економічної, інформаційної та політичної стабільності держави. Голо-

вним джерелом загроз виступає агресивна політика рф, направлена на підрив суверенітету країни та її міжнародну підтримку. До основних видів загроз віднесені [33]: похідженням з рф, у регіональній, економічній, енергетичній, інформаційній та кібернетичній сферах, терористичні загрози.

Експертами у галузі макроекономічного аналізу та прогнозування на запит Міністерства економіки України формується консенсус-прогноз «Україна: виклики та нові можливості для відновлювального зростання» [34], що дозволяє на періодичній основі проводити аналіз і оцінку впливу певного ряду ризиків й загроз для економіки України, а також формувати прогноз ймовірності їх реалізації в певний проміжок часу.

Результати аналізу матеріалів вказують на таке [34]:

- 1) вибрані для макроекономічного аналізу і прогнозування показники загроз згруповані за військовим (тривалість війни, перспективи миру, інфраструктурні питання); зовнішнім (міграційні, демографічні, питання фінансової підтримки, економічної кризи у світі); внутрішнім, а саме соціальні (демографія, бідність, неплатоспроможність, міграція) й економічні (енергетика, сільське господарство, банківська, бюджетна сфери), напрямки;
- 2) високий ризиковий рівень для ряду показників є характерним як в сучасних військових умовах, так і в перспективі майбутньої відбудови країни;
- 3) результати є актуальними для національного (країни в цілому), регіонального (усіх регіонів) та місцевого (окремих територій в складі регіонів) рівнів, які, зважаючи на власні особливості і відмінності, є тісно пов'язаними один із одним.

Дослідницькі матеріали НІСД «Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики» [35] узагальнюють результати щорічного експертного опитування, увага сконцентрована на таких групах загроз, як: сфера воєнної безпеки, система державного управління та політичні процеси, влада і суспільство, суспільні процеси та явища, соціально-економічна сфера, а також оцінений середній рівень цих загроз, їх дестабілізаційний потенціал та ймовірність його реалізації. Основними трендами протягом 2023–2025 років є:

- 1) тенденція до щорічного зростання медійного рівня внутрішньополітичних загроз (дестабілізаційний потенціал – на 0,06 в 2024 р., на 0,33 в 2025 р.; ймовірність реалізації – на 0,11 в 2024 р., на 0,35 в 2025 р.);
- 2) перевищення середнього значення (понад 3,00) показників за усіма напрямками; порівняно з 2024 р. спостерігається зростання по групах «Система державного управління та політичні процеси», «Влада і суспільство», «Суспільні процеси та явища», «Соціально-економічна сфера»; скорочення «Сфера воєнної безпеки»;
- 3) прискорене зростання небезпеки від загроз порівняно з 2024 р. має місце по групах «Суспільні процеси і явища» (на 0,57 і на 0,50) та «Соціально-економічна сфера» (на 0,64 і на 0,65) відповідно;

Таблиця 1

Види загроз, представлених в стратегічних документах України

№ з/п	Стратегічний документ	Види загроз																					
		військові	глобальні	політичні	технологічні	інформаційні	виробничі	економічні	соціальні	екологічні	фінансові	управлінські	енергетичні	інфраструктурні	кримінальні	біологічні	техогенні	правові	інноваційні	зовнішні	інвестиційні	регіональні	макроекономічні
1	Стратегія у сфері національної безпеки і оборони	X	X	X	X	X		X		X		X	X	X									
2	Стратегія воєнної безпеки України	X		X						X	X												
3	Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України	X			X			X			X			X	X	X	X	X					
4	Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України	X					X				X								X	X			
5	Стратегія економічної безпеки	X		X	X	X	X	X	X	X	X			X				X	X	X	X	X	X
6	Стратегія енергетичної безпеки	X			X	X		X		X		X								X			
7	Стратегія людського розвитку	X							X														
8	Стратегія екологічної безпеки та адаптації до змін клімату	X					X	x		X				X							X		
9	Стратегія біобезпеки та біологічного захисту	X					X	X	X	X													
10	Стратегія інформаційної безпеки	X				X																	
11	Стратегія кібербезпеки України	X		X		X	X																
12	Стратегія зовнішньополітичної діяльності	X				X			X	X										X			
13	Стратегія забезпечення державної безпеки	X		X					X		X			X						X			
14	Стратегія інтегрованого управління кордонами	X																			X		
15	Стратегія продовольчої безпеки	X	X		X		X	X	X	X	X	X		X		X	X		X	X		X	X
	Разом (к-ть)	15	2	5	3	5	5	8	7	7	5	7	2	6	1	2	2	2	4	5	3	4	2

Джерело: складено авторами за матеріалами [18–32]

- 4) зміни в оцінці пріоритетності у порівнянні з попередніми роками, якщо у 2023–2024 рр. першу позицію займали військові загрози, то в 2025 р. більша увага стосується політичних і соціально-економічних питань.

Результати експертної оцінки є сумісними з даними соціологічних опитувань, актуальними для використання органами державної влади при розробці стратегічних документів та практичних заходів для підвищення внутрішньополітичної стійкості України в умовах довготривалої агресії рф.

Представлені матеріали щодо аналізу загроз, а також приклади їх узагальнення стосуються здебільшого впливу на сфери життєдіяльності суспільства на національному та регіональному рівнях. Натомість держава є єдиним великим механізмом, що функціонує завдяки об'єднанню функціоналів регіонів у її складі, які завдяки власним особливостям і військовим умовам є відмінними один від одного. Кожний окремих регіон складається із взаємодії громад та територій, що в умовах війни також мають власну специфіку, натомість безпека й благополуччя їх системи життєдіяльності формує фундамент як для сучасного, так і для майбутнього розвитку усієї України. Отже, актуальність урахування властивостей громадного або місцевого рівнів для визначення наявних загроз в загальній системі класифікації видів загроз, особливо в умовах триваючої війни і перспективи післявоєнного відновлення, залишається і зростає.

Наслідки тяжкої і кривавої війни рф проти України, зокрема тимчасова окупація частини територій, значне руйнування критичної й іншої інфраструктури та виробничих потужностей, масова внутрішня й зовнішня міграція, значні соціально-економічні та екологічні проблеми тощо стали суттєвими викликами як для населення країни на конкретних територіях, так і для системи місцевого самоврядування, яка, хоча й перебуває наразі ослабленою через війну, в перспективі має стати локомотивом подальшого розвитку в процесі відновлення та відбудови функціоналу власних територій, а також адаптуватися до викликів європейської інтеграції.

Впровадженні в систему публічного управління децентралізаційні засади, що з початком повномасштабної війни в Україні підтвердили позитивний ефект від правильності зробленого на їх користь демократичного вибору, з часом потребують оновлення і розширення, враховуючі зміну військових умов, потребу у подоланні негативних наслідків, яких зазнали території країни, особливо прикордоння, а також пристосування до європейських викликів і загроз, що потребують вирішення.

Запропонований Міністерством розвитку громад та територій України проект «Особливості реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах воєнних викликів і підготовки до набуття членства України в Європейському Союзі» [36] виділяє такі основні види викликів і загроз, що потребують першочергової уваги як в умовах сьогодення, так і в перспективах відбудови й відновлення територій нашої країни та впливають на розвиток самоврядування:

- військові: тимчасова окупація значних територій та перспективи їх реінтеграції; проблеми прикор-

донних територій в умовах війни і післявоєнного часу;

- інфраструктурні: руйнування інфраструктури; рівень замінованості територій; їх вплив на життя та господарську діяльність;
- соціальні: різке погіршення демографічної ситуації; масова міграція всередині країни;
- економічні: економічний спад і деіндустріалізація; втрата робочих місць; скорочення доходів місцевих бюджетів;
- територіальні: формування громад і районів з урахуванням воєнних реалій;
- інституційні: підготовка кадрів; відновлення цивільного управління після деокупації; синхронізація галузевих реформ;
- політичні: вплив населення на місцеву політику; можливі зміни у виборчій системі для кращого представництва інтересів; чітке розмежування повноважень між рівнями влади;
- фінансові: фінансова спроможність громад; упорядкування трансфертів; доступ до кредитних ресурсів для відбудови;
- адміністративні: європейська модель адміністративного управління в громадах; готовність органів влади всіх рівнів до роботи в рамках права ЄС та участі в єврофондах;
- управлінські: комплексний підхід до відновлення, зокрема інфраструктурні, екологічні та соціальні потреби.

Враховуючи проєктний стан зазначеного документу та перспективи його обговорення, актуальність положень не викликає сумнівів, бо має місце відповідність пріоритетам регіональної і державної політики.

Проміжний висновок стосовно запропонованих в різних документальних і дослідницьких джерелах оглядів різновидів загроз характеризується індивідуальністю авторського вибору та законодавчих нормативів стосовно певних критеріїв і ознак, що дозволяє виділяти найгостріші і найактуальніші загрози для функціонування та життєзабезпечення різних територіальних утворень в певний період часу.

Переважають підходи, направлені на виділення видів загроз у прив'язці до сфер функціонування і життєзабезпечення країни в цілому, суспільства та усіх його членів, які є тісно пов'язаними між собою. Отже, розробка управлінських рішень і вибір інструментів для їх вирішення чи то попередження дозволяють впливати на декілька видів загроз одночасно.

Відсутність єдиної узагальненої класифікації загроз регіонального (територіального) розвитку можна частково пов'язати із особливістю взаємозв'язків між поняттями «загроза», «виклик», «небезпека», «ризик», що вказують на широту сфер впливу одних на інші. Будь-яку ситуацію може супроводжувати безліч загроз, вирішення яких можливе шляхом використання різного набору підходів, заходів, інструментів і методів, що потребують відповідних управлінських рішень.

Особливостями запропонованої далі моделі класифікації основних видів загроз для розвитку регіонів (територій) країни на основі їх взаємозв'язку є:

- посилення на багаторічний світовий і європейський досвід визначення й вирішення як узагальнених, для групи країн та конкретних періодів розвитку, загроз, так і індивідуальних, для кожної окремої країни, враховуючи певні територіальні особливості; важливість використання такого досвіду підтверджує актуальність узагальнення широкого набору загроз однієї направленості у певні види, що дозволяє в подальшому цілеспрямовано формувати і використовувати конкретні заходи та інструменти для їх попередження чи усунення;
 - врахування вітчизняного досвіду формування і реалізації регіональної політики, законодавчо визначених пріоритетів щодо вибору найбільш актуальних і першочергових загроз для розвитку територій та шляхів їх вирішення; важливість впровадження такого досвіду підтверджує актуальність постійного моніторингу існуючих загроз, аналізу результативності реалізації заходів регіональної політики щодо їх усунення та вчасного оновлення її пріоритетів у відповідності до внутрішніх і зовнішніх умов сьогодення;
 - використання напрацювань вітчизняних дослідників стосовно актуальності вибору різних класифікаційних ознак для формування видів загроз по відношенню до різних умов їх виникнення; важливість застосування такого досвіду підтверджує доцільність використання на практиці системного, комплексного, територіально-орієнтованого і проблемно-орієнтованого підходів між встановленням видів загроз і пошуком новаторських осучаснених шляхів для їх вирішення;
 - ґрунтування на сучасних викликах, в яких опинилися регіони і території країни внаслідок довготривалої війни з боку РФ; важливість використання такого досвіду дозволяє оцінити види загроз для територій в нових нестандартних умовах, скористатися можливістю для їх вирішення за рахунок перспективи осучаснення і відновлення, врахувати заходи щодо убезпечення їх виникнення в майбутні періоди розвитку.
- Виходячи з таких позицій при розробці моделі класифікації основних видів загроз для розвитку регіонів (територій) країни на основі їх взаємозв'язку було виділено такі види загроз з урахуванням особливостей, що їх характеризують (рис. 1).

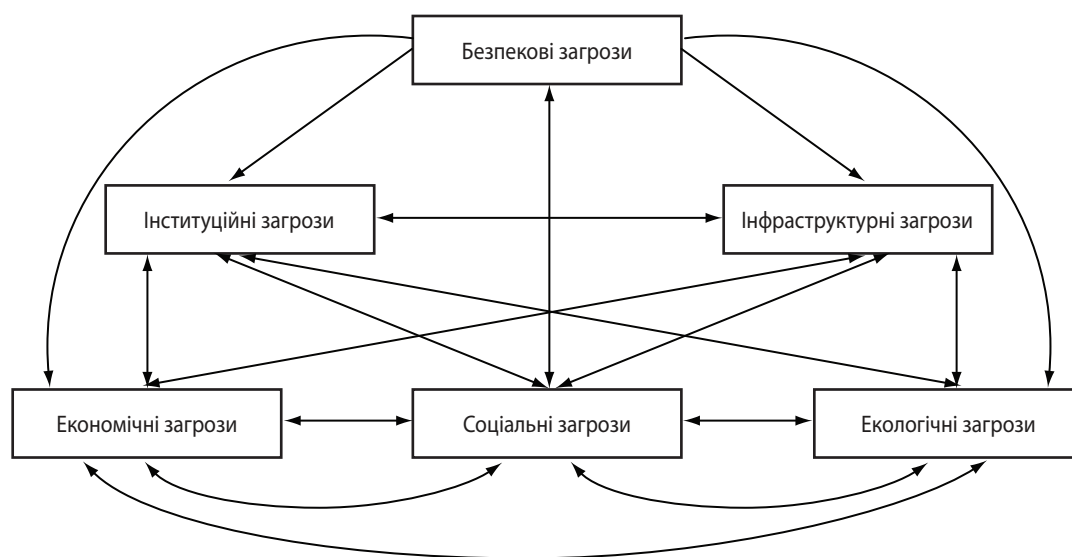

Рис. 1. Модель класифікації основних видів загроз для розвитку регіонів (територій) країни на основі їх взаємозв'язку

Джерело: авторська розробка

Перебуваючи в умовах довготривалої війни РФ проти України, приходить розуміння того, що однією із головних умов мирного життя, ефективного функціонування, перспективного сталого розвитку кожного регіону, території, країни в цілому є забезпечення належного рівня безпеки власного народу. Безпеківі загрози, особливо в умовах війни, є головними серед виділених у класифікації, бо пов'язані із забезпеченням такого рівня безпеки для країни, усіх її регіонів і територій, а також для кожного громадянина, щоб він мав змогу вільного забезпечення всіх своїх прав і потреб (життя, проживання, праця, відпочинок, лікування, освіта, народження дітей, турбота про рідних і близьких, мобільність тощо); прав і свобод для кожного;

впевненість у майбутньому для себе і своєї родини; створення безпечного середовища для розвитку бізнесу; безпекових гарантій від держави тощо.

Результативність функціонування країни, регіонів і територій, цілеспрямованість у вирішенні територіальних викликів та проблем будь-якого характеру, що стало особливо показовим в стані війни, залежить від ефективності системи публічного управління на конкретних ділянках відповідальності. Інституціональні загрози проявляються через недостатній рівень організації системи публічного управління територіальним розвитком різних рівнів, це питання спроможності влади відповідати викликам сьогодення, зокрема організація системи функціонування і жит-

тедіяльності певної території, безперервна робота критичної інфраструктури, взаємозв'язок між усіма територіальними службами щодо надання доступних і якісних послуг населенню, кадрова фаховість й компетентність; здатність забезпечити належний рівень соціально-економічного регіонального розвитку на засадах сталості і стійкості; можливість створення комфортних умов для розвитку бізнесу, громадськості, кожного громадянина; спроможність розробки конкурентоспроможної стратегії розвитку регіону і ефективності її виконання, що є особливо важливим в сучасних умовах воєнного і повоєнного періодів; забезпечення результативності державного регулювання (законодавчого забезпечення, підтримки, стимулювання тощо); організація ефективної міжрівневої взаємодії тощо.

Інфраструктурні загрози пов'язані із виникаючими проблемами забезпеченості регіонів і територій інфраструктурою різних типів, в першу чергу це стосується критичної інфраструктури. Серед загроз цього виду повна або часткова втрата чи то порушення роботи інфраструктурних об'єктів внаслідок військових дій, мається на увазі об'єкти житлово-комунального господарства, транспортна інфраструктура, логістичні шляхи, забезпеченість населення соціальною інфраструктурою щодо доступності і якості різного роду послуг, особливе місце в сучасному світі займають доступність і ефективність роботи інформаційних інфраструктурних об'єктів. Загрози цього виду пов'язані із наявністю відповідних територіальних ресурсів (природні, географічні, інноваційні, фінансові, людські та багато інших), їх достатністю, структурою, ефективністю, спроможністю, відновлюваністю, стійкістю та іншими важливими характеристиками.

Економічні загрози, зокрема сучасного періоду, пов'язані із наслідками військового стану в країні, що спричинили значне скорочення виробництва товарів та послуг, порушення роботи промислових об'єктів, недостатність ресурсної бази, перерозподіл виробничих сфер між регіонами внаслідок вимушеної релокації, втрата сільськогосподарських територій внаслідок мінного забруднення, тимчасової окупації тощо. Наслідки впливу перерахованих загроз розповсюджуються на можливості забезпечення конкурентних переваг економічних суб'єктів; стимули створення територій економічного зростання на основі ефективної взаємодії наявних для такого розвитку ресурсів; перспективи розвитку економічного туризму; уміння і спроможності створити умови для зростання бізнес-середовища; формування інвестиційного клімату для розвитку регіонів і територій тощо.

Соціальні загрози періоду військового стану в Україні визначаються повною або частковою відсутністю можливостей чи то їх обмеженням для населення проживати і функціонувати на певній території, мається на увазі тимчасова окупація певних територій, втрати повна або часткова житла, вимушена зовнішня і внутрішня міграція, відсутність або обмеження доступу до освіти, медицини, інфраструктури, житлово-комунального господарства, працевлаштування, публічних послуг тощо. Соціальні загрози пов'язані із потребою вирішення проблем розвитку соціальних інституцій і гарантій, що проявляються через обмежені можливості для створення умов життєзабезпечення

населення в регіоні (проживання, зайнятість, достаток, відпочинок, сфера послуг, охорона здоров'я, освіта, отримання адміністративних послуг, соціальних гарантій тощо); характеризуються недостатнім рівнем доступності і європейської якості усіх видів послуг, інклюзивності, розвитку соціального туризму, спроможності територій забезпечити такі соціальні умови для власних мешканців і гостей, що роблять даний регіон бажаним для проживання тощо.

Екологічні загрози характеризуються проблемами, пов'язаними із станом навколишнього середовища регіону або певної території, це зокрема високий рівень забрудненості навколишнього середовища внаслідок військових дій, замінованість територій, техногенні аварії, що призвели до порушення екосистеми, наслідки для регіонального біорізноманіття тощо. Екологічні загрози характеризуються відсутністю або обмеженістю умов для цільового використання природних ресурсів; низьким рівнем підтримки і збереження природної чистоти; високим рівнем забрудненості зелених, водних і повітряних ресурсів; відсутністю умов щодо управління і поводження із відходами; проблемами розвитку рекреаційних зон; загрозами для збереження історичної і культурної спадщини тощо.

Висновки. Таким чином, авторське бачення запропонованої моделі класифікації основних видів загроз для розвитку регіонів (територій) країни на основі їх взаємозв'язку дозволяє узагальнити й урахувати широке та різностороннє коло як зовнішніх, так і внутрішніх загроз щодо потреби суспільства й кожної людини окремо у безпечному функціонуванні та життєдіяльності на певних територіях; в отриманні спроможного публічного управління в різних сферах розвитку та на різних інституційних рівнях; у забезпеченості інфраструктурними можливостями, умовами й сферами їх використання; у створенні умов для стійкого і сталого розвитку регіональних (територіальних) економічних спроможностей; в акцентуванні уваги на пріоритетності формування соціальних та екологічних умов для безпечності життєзабезпечення і сталого функціонування всіх територіальних утворень в Україні.

Перевагами представленої моделі класифікації є можливість одночасного виявлення якнайбільшої кількості регіональних загроз, в тому числі враховуючи індивідуальні територіальні особливості, а наявність суттєвих взаємозв'язків між видами загроз і в середині них дає в подальшому можливість формувати як узагальненні пріоритети, так і конкретизовані пропозиції щодо формування стратегічних напрямів регіонального розвитку, застосовувати територіально-орієнтований програмно-проектний підхід при виборі інструментарію його реалізації залежно від наявних, актуальних потреб і майбутніх перспектив розвитку, а також викликів й загроз, для країни та її територій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луценко Ю. В. Поняття, система та класифікація видів безпеки в контексті міжнародного правопорядку. *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 4 (6). С. 31–39.

2. Слюсаренко І. Ю. Сутність та класифікація загроз міжнародній безпеці на глобальному рівні (на основі резолюцій Першого комітету Генеральної Асамблеї ООН 2014–2021 рр.). *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2024. № 13. С. 57–70.

DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.13.2024.306861>

3. United Nations (UN). (2014a). Kontrol nad obychnymi vooruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/69/47ot 2 dekabnja 2014 goda [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/69/47dated December 2, 2014] // United Nations. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/69/47>

4. United Nations (UN). (2015a). Kontrol nad obychnymi vooruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/70/44 ot 7 dekabnja 2015 goda [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/70/44 dated December 7, 2015]. United Nations. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/70/44>

5. United Nations (UN). (2016b). Kontrol nad obychnymi vooruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/71/41 ot 5 dekabnja 2016 goda [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/71/41dated December 5, 2016]. United Nations. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/71/41>

6. United Nations (UN). (2017b). Kontrol nad obychnymi vooruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/72/35 ot 4 dekabnja 2017 goda [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/72/35dated December 4, 2017] // United Nations. URL: <https://www.undocs.org/ru/A/RES/72/35>

7. United Nations (UN). (2018b). Kontrol nad obychnymi vooruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/73/34ot 5 dekabnja 2018 goda [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/73/34dated December 5, 2018]. United Nations. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/73/34>

8. United Nations (UN). (2019a). Kontrol nad obychnymi vooruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/74/38ot 12 dekabnja 2019 goda [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/74/38]. United Nations. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/74/38>

9. United Nations (UN). (2014c). Meryi ukrepleniya doveriya v regionalnom i subregionalnom kontekste: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/69/46ot 2 dekabnja 2014 goda [Confidence-building measures in the regional and subregional context: UN General Assembly Resolution A/RES/69/46dated December 2, 2014]. United Nations. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/69/46>

10. United Nations (UN). (2017d). Meryi ukrepleniya doveriya v regionalnom i subregionalnom kontekste: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/72/33 ot 4 dekabnja 2017 goda [Confidence-building measures in the regional and subregional context: UN General Assembly Resolution A/RES/72/33dated December 4, 2017]. United Nations. URL: <https://www.undocs.org/ru/A/RES/72/33>

11. United Nations (UN). (2018e). Meryi ukrepleniya doveriya v regionalnom i subregionalnom kontekste: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/73/35ot 5 dekabnja 2018 goda [Confidence-

building measures in the regional and subregional context: UN General Assembly Resolution A/RES/73/35dated December 5, 2018]. United Nations. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/73/35>

12. United Nations (UN). (2019c). Meryi ukrepleniya doveriya v regionalnom i subregionalnom kontekste: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/74/39ot 12 dekabnja 2019 goda [Confidence-building measures in the regional and subregional context: UN General Assembly Resolution A/RES/74/39dated December 12, 2019]. United Nations. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/74/39>

13. Слюсаренко І. Ю. Класифікація загроз безпеці на регіональному та субрегіональному рівнях (на основі резолюцій Першого комітету Генеральної Асамблеї ООН). *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. Вип. 6 URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/218779/218429>

14. General Assembly, 2021a. Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov (Resolution on 9 December 2021). United Nations A/RES/76/70, [online] 16 December. URL: https://undocs.org/en/A/RES/76/70?utm_source=chatgpt.com

15. General Assembly, 2021b. Review of the functioning of the reinvigorated resident coordinator system, including its funding arrangement (Resolution on 28 October 2021). United Nations A/RES/76/4, [online] 2 November. URL: https://undocs.org/en/A/RES/76/4?utm_source=chatgpt.com

16. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

17. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

18. Стратегія у сфері національної безпеки і оборони : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/7093.html>

19. Стратегія людського розвитку : Указ Президента України від 02.06.2021 № 225/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2252021-39073>

20. Стратегія воєнної безпеки України : Указ Президента України від 25.03.2021 № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>

21. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України. URL: <https://mvs.gov.ua/ministry/normativna-baza-mvs/proekti-normativnix-aktiv/strategiya-gromadskoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-ukrayini-zatverdzeno-vid-29062021>

22. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України : Указ Президента України від 20.08.2021 № 372/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text>

23. Стратегія економічної безпеки : Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>

24. Стратегія енергетичної безпеки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 р№ 907-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/907-2021-%25D1%2580#Text>

25. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату : Розпорядження Кабінету Міністрів України 20.10.2021 № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80>

26. Стратегія біобезпеки та біологічного захисту : Указ Президента України від 17.12.2021 № 668/2021. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/5190.html>

27. Стратегія інформаційної безпеки : Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/5203.html>

28. Стратегія кібербезпеки України : Указ Президента України від 26.08.2021 № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>

29. Стратегія зовнішньополітичної діяльності : Указ Президента України від 26.08.2021 № 448/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text>

30. Стратегія забезпечення державної безпеки : Указ Президента України від 16.02.2022 № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/56/2022#Text>

31. Стратегія інтегрованого управління кордонами : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 687-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-%D1%80#n13>

32. Стратегія продовольчої безпеки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D1%80#Text>

33. Служба зовнішньої розвідки України. Біла книга (інформаційний бюлетень). Київ, 2021. URL: <https://szru.gov.ua/download/white-book/WB-2021.pdf>

34. Консенсус-прогноз «Україна: виклики та нові можливості для відновлювального зростання». URL: <https://me.gov.ua/view/c9290a24-b108-46d9-af29-f2d13587f6cb>

35. Потапенко В. Г., Павленко І. А., Нагірний В. М., Малиаревський Є. В., Головка А. А. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2025. 26 с.

DOI: <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2025.06>

36. Проект «Особливості реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах воєнних викликів і підготовки до набуття членства України в Європейському Союзі». URL: <https://decentralization.ua/news/19926>

REFERENCES

General Assembly. (2021a). *Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov (Resolution on 9 December 2021)* (United Nations A/RES/76/70). https://undocs.org/en/A/RES/76/70?utm_source=chatgpt.com

General Assembly. (2021b). *Review of the functioning of the reinvigorated resident coordinator system, including its funding arrangement (Resolution on 28 October 2021)* (United Nations A/RES/76/4). https://undocs.org/en/A/RES/76/4?utm_source=chatgpt.com

Konsensus-prohnoz «Ukraina: vyklyky ta novi mozhlyvosti dlia vidnovliuvannia zrostannia» [Consensus Forecast "Ukraine: Challenges and New Opportunities for Recovery Growth"]. <https://me.gov.ua/view/c9290a24-b108-46d9-af29-f2d13587f6cb>

Konstitutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

Lutsenko, Yu. V. (2019). *Poniattia, systema ta klasyfikatsiia vydiv bezpeky v konteksti mizhnarodnoho pravoporiadku* [The concept, system and classification of types of security in the context of international legal order]. *Sotsialno-pravovi studii*, 4(6), 31–39.

Potapenko, V. H., Pavlenko, I. A., Nahirnyi, V. M., Maliarevskiy, Ye. V., & Holovka, A. A. (2025). *Analiz zahroz natsionalnii bezpetsi u sferi vnutrishnoi polityky* [Analysis of threats to national security in the field of domestic policy]. (Analit. dop.). Kyiv: NISD. <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2025.06>

Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On national security of Ukraine], Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2469-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

Proiekt «Osoblyvosti realizatsii Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v umovakh voiennykh vyklykiv i pidhotovky do nabuttia chlenstva Ukrainy v Yevropeiskomu Soiuzi» [Project "Features of the implementation of the Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of Power in the Context of Military Challenges and Preparation for Ukraine's Membership in the European Union"]. <https://decentralization.ua/news/19926>

Sliusarenko, I. Yu. (2020). *Klasyfikatsiia zahroz bezpetsi na rehionalnomu ta subrehionalnomu rivniakh (na osnovi rezoliutsii Pershoho komitetu Heneralnoi Asamblei OON)* [Classification of security threats at the regional and subregional levels (based on resolutions of the First Committee of the UN General Assembly)]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, 6. <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/218779/218429>

Sliusarenko, I. Yu. (2024). *Sutnist ta klasyfikatsiia zahroz mizhnarodnii bezpetsi na hlobalnomu rivni (na osnovi rezoliutsii Pershoho komitetu Heneralnoi Asamblei OON 2014–2021 rr.)* [The essence and classification of threats to international security at the global level (based on resolutions of the First Committee of the UN General Assembly 2014–2021)]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, 13, 57–70. <https://doi.org/10.31866/2616-745-X.13.2024.306861>

Sluzhba zovnishnoi rozvidky Ukrainy. (2021). *Bila knyha (informatsiyni biuleten)* [White Paper (Information Bulletin)]. Kyiv. <https://szru.gov.ua/download/white-book/WB-2021.pdf>

Stratehiia biobezpeky ta biolohichnoho zakhystu [Strategy of biosafety and biological protection], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17.12.2021 № 668/2021. <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/5190.html>

Stratehiia ekolohichnoi bezpeky ta adaptatsii do zminy klimatu [Strategy of environmental safety and adaptation to climate change], Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy 20.10.2021 № 1363-r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80>

Stratehiia ekonomichnoi bezpeky [Economic Security Strategy], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11.08.2021 № 347/2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>

Stratehiia enerhetychnoi bezpeky [Energy Security Strategy], Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.08.2021 r № 907-r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/907-2021-%25D1%2580#Text>

Stratehiia hromadskoi bezpeky ta tsyvilnoho zakhystu Ukrainy [Strategy for Public Safety and Civil Protection of Ukraine]. <https://mvs.gov.ua/ministry/normativna-baza-mvs/proekti-normativnix-aktiv/strategiya-gromadskoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-ukrayini-zatverdzeno-vid-29062021>

Stratehiia informatsiinoi bezpeky [Information Security Strategy], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 28.12.2021 № 685/2021. <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/5203.html>

Stratehiia intehrovanoho upravlinnia kordonamy [Strategy of integrated border management], Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.07.2019 № 687-r (zi zminamy). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-%D1%80#n13>

Stratehiia kiberbezpeky Ukrainy [Cybersecurity Strategy of Ukraine], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.08.2021 № 447/2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>

Stratehiia liudskoho rozvytku [Human Development Strategy], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 02.06.2021 № 225/2021. <https://www.president.gov.ua/documents/2252021-39073>

Stratehiia prodovolchoi bezpeky [Food Security Strategy], Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.07.2024 № 684-r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D1%80#Text>

Stratehiia rozvytku oboronno-promyslovoho kompleksu Ukrainy [Strategy for the development of the defense-industrial complex of Ukraine], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 20.08.2021 № 372/2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text>

Stratehiia u sferi natsionalnoi bezpeky i oborony [Strategy in the field of national security and defense], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.09.2020 № 392/2020. <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/7093.html>

Stratehiia voiennoi bezpeky Ukrainy [Military Security Strategy of Ukraine], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.03.2021 № 121/2021. <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>

Stratehiia zabezpechennia derzhavnoi bezpeky [Strategy for ensuring state security], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 16.02.2022 № 56/2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/56/2022.#Text>

Stratehiia zovnishnopolitychnoi diialnosti [Strategy of foreign policy activity], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.08.2021 № 448/2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text>

United Nations (UN). (2014a). *Kontrol nad obyichnymi voo-ruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/69/47ot 2 dekabnja 2014 goda* [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/69/47dated December 2, 2014]. <https://undocs.org/ru/A/RES/69/47>

United Nations (UN). (2014c). *Meryi ukrepleniya doveriya v regionalnom i subregionalnom kontekste: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/69/46ot 2 dekabnja 2014 goda* [Confidence-building measures in the regional and subregional context: UN General Assembly Resolution A/RES/69/46dated December 2, 2014]. <https://undocs.org/ru/A/RES/69/46>

United Nations (UN). (2015a). *Kontrol nad obyichnymi voo-ruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/70/44 ot 7 dekabnja 2015 goda* [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/70/44 dated December 7, 2015]. <https://undocs.org/ru/A/RES/70/44>

United Nations (UN). (2016b). *Kontrol nad obyichnymi voo-ruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/71/41 ot 5 dekabnja 2016 goda* [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/71/41dated December 5, 2016]. <https://undocs.org/ru/A/RES/71/41>

United Nations (UN). (2017b). *Kontrol nad obyichnymi voo-ruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/72/35 ot 4 dekabnja 2017 goda* [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/72/35dated December 4, 2017]. <https://www.undocs.org/ru/A/RES/72/35>

United Nations (UN). (2017d). *Meryi ukrepleniya doveriya v regionalnom i subregionalnom kontekste: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/72/33 ot 4 dekabnja 2017 goda* [Confidence-building measures in the regional and subregional context: UN General Assembly Resolution A/RES/72/33dated December 4, 2017]. <https://www.undocs.org/ru/A/RES/72/33>

United Nations (UN). (2018b). *Kontrol nad obyichnymi voo-ruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/73/34ot 5 dekabnja 2018 goda* [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/73/34dated December 5, 2018]. <https://undocs.org/ru/A/RES/73/34>

United Nations (UN). (2018e). *Meryi ukrepleniya doveriya v regionalnom i subregionalnom kontekste: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/73/35ot 5 dekabnja 2018 goda* [Confidence-building measures in the regional and subregional context: UN General Assembly Resolution A/RES/73/35dated December 5, 2018]. <https://undocs.org/ru/A/RES/73/35>

United Nations (UN). (2019a). *Kontrol nad obyichnymi voo-ruzheniyami na regionalnom i subregionalnom urovniah: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/74/38ot 12 dekabnja 2019 goda* [Conventional arms control at the regional and subregional levels: UN General Assembly Resolution A/RES/74/38]. <https://undocs.org/ru/A/RES/74/38>

United Nations (UN). (2019c). *Meryi ukrepleniya doveriya v regionalnom i subregionalnom kontekste: Rezolucija General'noj Assambleej A/RES/74/39ot 12 dekabnja 2019 goda* [Confidence-building measures in the regional and subregional context: UN General Assembly Resolution A/RES/74/39dated December 12, 2019]. <https://undocs.org/ru/A/RES/74/39>

Стаття надійшла до редакції 15.08.2025 р.
Статтю прийнято до публікації 30.08.2025 р.

■